

ANDRZEJ MISZCZUK

Uniwersytet Marii Curie-Słodowskiej w Lublinie

WOJCIECH ŻUCHOWSKI

Urząd Statystyczny w Lublinie

PODSTAWOWE PROBLEMY WSI WOJ. LUBELSKIEGO

Abstract: Basic Problems of Lublin Voivodship Countryside. Lublin Voivodship belongs to a group of three voivodships in Poland – next to Podkarpacie and Świętokrzyskie – in which a majority of people live on rural areas. It seems to be confirmed by an urbanization index amounting in the voivodship merely to 46.7% in comparison with an average index at home – 61.5%. If one assumes by a measure of development the annual value of gross GDP measured according to a parity of purchasing power *per capita*, Lublin Voivodship is the least developed region of the European Union, as the above mentioned quantity, in relation to the EU average value, equals merely 32.0%. In such a situation the development of Lublin Region, to a large extent, depends on a transformation of rural areas. Joining the EU by Poland creates in this range a unique chance for radical changes, especially in the field of strengthening countryside multifunctionalism.

The aim of this paper is to identify conditionings and developmental factors of rural areas of Lublin Voivodship and pointing out priorities of actions resulting from the Polish membership in the EU.

The following conclusions can be drawn from this paper by the authors:

- natural values of rural areas of Lublin Voivodship have a diversified usefulness for farming, but still they are conducive to the production of healthy food, tourism (including agro-tourism) and other aspects requiring fairly clean environment;
- distinctively unfavourable is the demographic situation (depopulation, structural deformities), especially in the eastern part of the voivodship;
- a barrier to development of a considerable part of rural areas of Lublin Voivodship is a low level of technical infrastructure and also a poor communication access of the region;

- an economic activity on rural areas is predominated by farming, so it is necessary to look for new products (vegetables, flowers) which could become more attractive on European markets;
- the development of nonagricultural activity is mostly dependent on a strengthening of towns activity and widespreading developmental impulses on rural areas;
- entering the EU by Poland steps up a necessity to increase the local authority activity in winning over the EU resources which would be used for the development of rural areas.

Wstęp

Województwo lubelskie należy do grupy trzech województw w Polsce – obok podkarpackiego i świętokrzyskiego – w których większość ludności mieszka na obszarach wiejskich. Potwierdza to wskaźnik urbanizacji wynoszący w województwie zaledwie 46,7% wobec średniego w kraju – 61,5%¹. Jeśli przyjąć za miarę rozwoju wartość rocznego produktu krajowego brutto liczonego według parytetu siły nabywczej *per capita*, to Lubelszczyzna jest najslabiej rozwiniętym regionem w Unii Europejskiej, ponieważ wspomniana wielkość w stosunku do średniej unijnej wynosi zaledwie 32,0%. W tej sytuacji rozwój regionu lubelskiego w dużym stopniu zależy od transformacji obszarów wiejskich. Wejście Polski do UE stwarza w tym zakresie niepowtarzalną szansę radykalnych zmian, zwłaszcza we wzmocnieniu polifunkcyjności wsi.

Celem opracowania jest zidentyfikowanie warunków i czynników rozwoju obszarów wiejskich woj. lubelskiego oraz wskazanie priorytetów działań wynikających z członkostwa Polski w UE.

1. Przyrodnicze warunki rozwoju obszarów wiejskich woj. lubelskiego

Z geograficznego punktu widzenia w ramach woj. lubelskiego, zajmującego powierzchnię 2 511 448 ha, można wyróżnić:

- część północną, nizinną, obejmującą głównie Polesie Zachodnie (lubelskie) i częściowo Polesie Wołyńskie, charakteryzującą się dobrze rozwiniętą siecią rzeczna, występowaniem licznych jezior, lasów, torfowisk i bagien, stanowiących ostoję ptactwa wodnego i błotnego, a także reliktowych gatunków roślin torfowiskowych oraz słabych gleb;

¹ Wszelkie dane liczbowe, jeśli nie zaznaczono inaczej, pochodzą z Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Statystycznego w Lublinie.

- część południową, wyżynną (Wyżyna Lubelska, Roztocze, częściowo Wyżyna Wołyńska), charakteryzującą się niższym zalesieniem, rzadziej rozwiniętą siecią rzeczną, występowaniem obszarów deficytów wody, dobrymi oraz bardzo dobrymi glebami oraz – zwłaszcza na Roztoczu – reliktowymi gatunkami zwierząt i roślin.

O walorach przyrodniczych woj. lubelskiego świadczy utworzenie na jego obszarze dwóch parków narodowych:

- Poleskiego o powierzchni 9762,3 ha, będącego najdalej wysuniętym na południowy zachód Europy obszarem, stanowiącym namiastkę tundry i lasotundry;
- Roztoczańskiego o powierzchni 8482,8 ha, o urozmaiconym krajobrazie, składającym się z płaskich zrównań wierzchowinowych przekraczających 300 m n.p.m., stromych zboczy i głęboko wciętych dolin.

Ponadto, na obszarze województwa funkcjonuje 17 parków krajobrazowych (Chełmski, Kazimierski, Kozłowiecki, Krasnobrodzki, Krzczonowski, Lasy Janowskie, Nadwieprzański, Podlaski Przełom Bugu, Pojezierze Łęczyńskie, Poleski, Południoworoztoczański, Puszczy Solskiej, Skierbieszowski, Sobiborski, Strzelecki, Szczebrzeszyński, Wrzelowiecki) o łącznej powierzchni 241 184 ha (9,6% ogólnej powierzchni województwa) oraz 85 rezerwatów przyrody obejmujących 11 549,5 ha. Powierzchnia obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych, objętych różnymi formami ochrony prawnej zajmuje 572,3 tys. ha, co stanowi 22,8% powierzchni woj. lubelskiego.

Walory przyrodnicze – obok kulturowych – są istotnym impulsem rozwoju turystyki oraz typowej dla obszarów wiejskich agroturystyki. Obszarami koncentracji ruchu turystycznego w woj. lubelskim są:

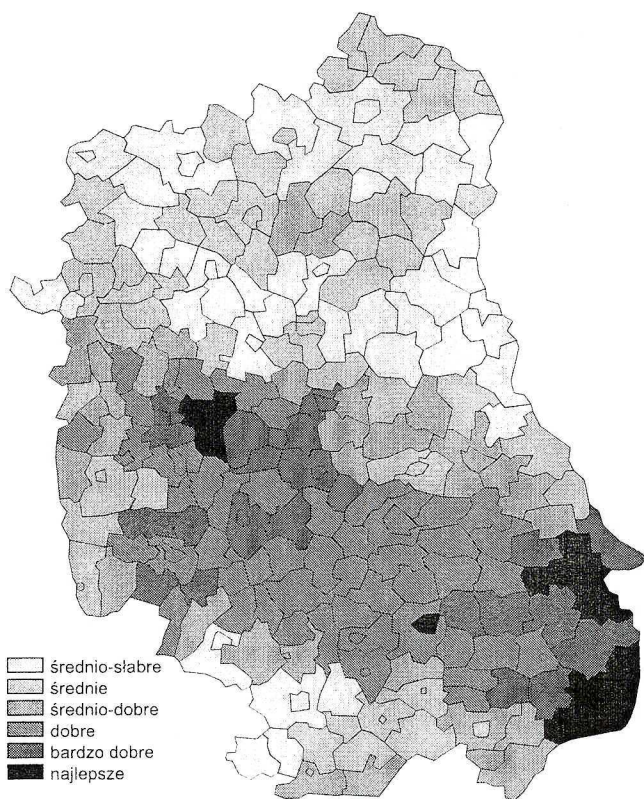
- gminy i miasta: Nałęczów, Kazimierz Dolny, Puławy, Janowiec, Wąwolnica i Wojciechów;
- gminy roztoczańskie: Krasnobród, Susiec, Szczebrzeszyn, Tomaszów Lubelski i Zwierzyniec;
- gminy położone na Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim: Ludwin, Ostrów Lubelski, Włodawa, Uścimów;
- gminy nadbużańskie: Janów Podlaski, Kodeń, Wola Uhruska;
- miasta: Lublin i Zamość oraz gminy położone wokół nich.

Według danych z 2002 r. w 107 obiektach agroturystycznych znajdowało się 1001 miejsc noclegowych, skoncentrowanych głównie w powiatach: zamojskim (gminy: Zwierzyniec i Krasnobród), tomaszowskim (gmina Susiec), hrubieszowskim (gminy: Horodło, Hrubieszów, Mircze) i włodawskim

(Wola Uhruska) oraz lubelskim (sąsiadująca z Nałęczowem gmina Wojciechów). Potencjalnych obszarów dla rozwoju agroturystyki jest w woj. lubelskim więcej. Jest nim m.in. obszar Działów Grabowieckich, położony na pograniczu powiatów krasnostawskiego i zamojskiego czy też gminy powiatu janowskiego i parczewskiego.

Warunki przyrodnicze wykazują zróżnicowaną przydatność dla produkcji rolnej. Wysokiej i bardzo wysokiej jakości rolnicza przestrzeń produkcyjna występuje w części południowej i środkowej województwa, a niska – w jego części północnej.

Wyraźnie niższe od średnich krajowych wskaźniki emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych oraz degradacji wód, a także zanieczyszczeń

Ryc. 1. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej w woj. lubelskim według IUNG Puławy

chemicznych gleb, powodują że obszary wiejskie woj. lubelskiego są predestynowane do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Obecnie certyfikat ma 210 gospodarstw ekologicznych, a kolejnych 183 ubiega się o niego. Wydaje się, że produkcja zdrowej żywności może być jednym z ważniejszych kierunków strategicznych rozwoju obszarów wiejskich woj. lubelskiego. Służyć temu może m.in. projekt realizowany przez Wyższą Szkołę Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie, przy wsparciu finansowym Unii Europejskiej, zatytułowany Dolina Ekologicznej Żywności, który polega na stworzeniu regionalnej sieci współpracy między ekologicznymi gospodarstwami rolnymi, przetwórcami, władzami samorządowymi, mediami, ośrodkami naukowo-badawczymi, szkołami, organizacjami biznesowymi, konsumentkami, społecznymi, uzdrowiskami i ośrodkami medycznymi.

Mało zdegradowane środowisko przyrodnicze woj. lubelskiego może sprzyjać także rozwojowi nowoczesnego przemysłu czy też usług społecznych, związanych z lecznictwem (obiekty sanatoryjne) i opieką społeczną (domy opieki społecznej itp.).

2. Warunki społeczno-demograficzne

Województwo lubelskie jest zaliczane do województw o dosyć niskiej średniej gęstości zaludnienia, wynoszącej 87 osób na 1 km² (średnia krajowa 122). Ma ono również charakter odływowy. W latach 1995-2004 liczba ludności zmniejszyła się z 2 251 258 do 2 187 918 osób, tj. o 2,8%. Spadek liczby ludności na obszarach wiejskich był przeszło dwukrotnie wyższy od przeciętnego dla województwa i wyniósł 5,4% (z 1 232 086 do 1 165 164 osób). Głównymi czynnikami wywołującymi procesy wyludniania się są:

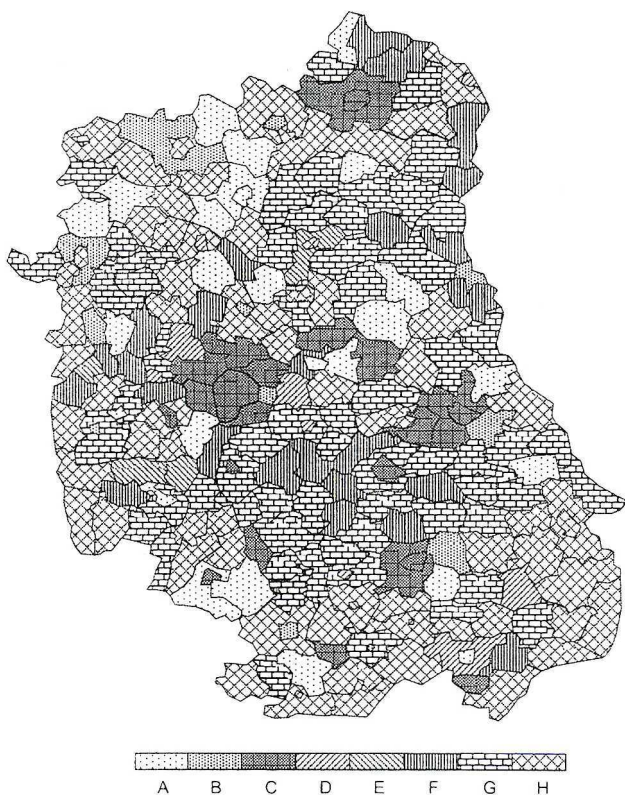
- niski przyrost naturalny, wynoszący średnio dla województwa -0,91%, dla miast +0,89, a dla obszarów wiejskich -2,46%;
- pogłębiające się ujemne saldo migracji, kształtujące się średnio dla województwa na poziomie -2,03%, dla miast -4,54%, a dla obszarów wiejskich +0,12.

Obszary wiejskie o szczególnie niekorzystnej sytuacji demograficznej (według typologii J.W.Webba – typ F i G) są skoncentrowane w gminach powiatów: bialskiego, chełmskiego, hrubieszowskiego, janowskiego, krasnostawskiego, kraśnickiego, lubartowskiego, opolskiego, parczewskiego, puławskiego, ryckiego, świdnickiego, tomaszowskiego i włodawskiego. Znaczny przyrost ludności odnotowują natomiast gminy powiatu lubelskiego, zwłaszcza

znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie Lublina (Głusk, Jastków, Konopnica, Niemce, Wólka), które poddawane są – typowej dla większych miast – dekoncentracyjnej fazie urbanizacji, polegającej na napływie ludności, funkcjonalnie związanej z miastem, na obszary wiejskie. Zdecydowanie mniejsze przejawy tego zjawiska występują także wokół innych miast województwa, tj. Białej Podlaskiej, Chełma, Puław i Zamościa.

Analiza typologii demograficznej gmin woj. lubelskiego dla lat: 1995 i 2004 ukazuje tendencje:

- spadku liczby gmin typu H (dodatni przyrost naturalny i przekraczające wartość bezwzględną przyrostu, ujemne saldo migracji) z 28,9% do 17,1% oraz typu A (dodatni przyrost naturalny i ujemne, ale o mniejszej wartości bezwzględnej, ujemne saldo migracji) – z 11,2% do 2,1%;

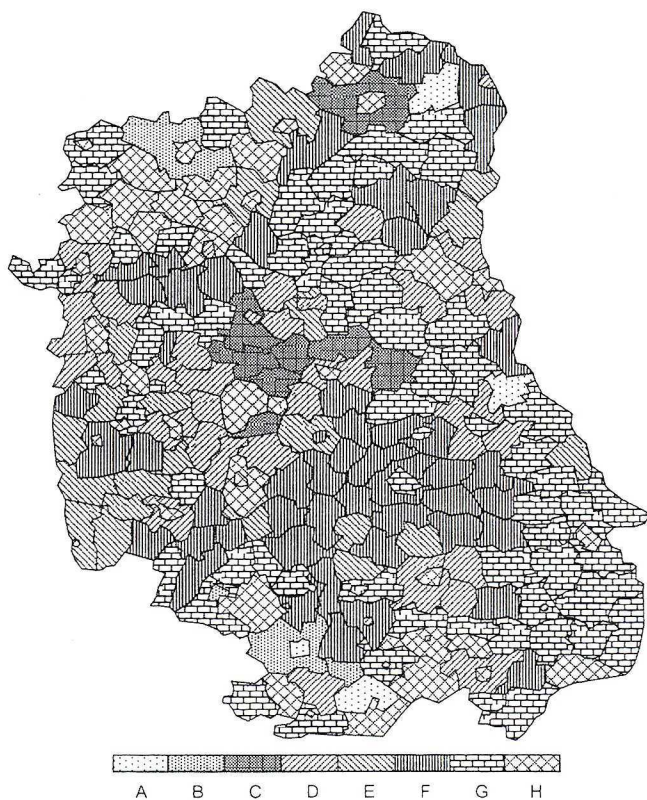

Ryc. 2. Typologia demograficzna woj. lubelskiego w 1995 r. według Webba

- wzrostu liczby gmin typu F (ujemny przyrost naturalny i ujemne, ale o mniejszej wartości bezwzględnej saldo migracji) z 10,8% do 22,6%, typu D (ujemny przyrost naturalny i przewyższające go dodatnie saldo migracji) z 4,3% do 15,5% oraz typu E (ujemny przyrost naturalny większy w swej wartości bezwzględnej od dodatniego salda migracji) z 2,2,% do 9,0%.

Największy przyrost naturalny na obszarach wiejskich województwa występuje w gminie Wólka (powiat lubelski) +3,66‰, Łuków +3,40‰ i Adamów (powiat łukowski) +3,39‰, a najniższy w gminach: Sułów (powiat zamojski) -14,85‰, Rejowiec (powiat krasnostawski) -14,80‰ oraz Sosnówka (powiat bialski) -12,28‰.

Natomiast największy odpływ migracyjny netto charakteryzuje gminy wiejskie: Tuczna (powiat bialski) -13,56‰, Telatyn (powiat tomaszowski)

Ryc. 3. Typologia demograficzna woj. lubelskiego w 2004 r. według Webba

-12,65%, Chrzanów (powiat janowski) -12,02%, z kolei duży napływ netto jest typowy dla gmin podmiejskich powiatu lubelskiego: Wólka +39,53%, Głusk +30,63%, Konopnica +21,31% i Jastków +19,09%.

Ubytki naturalne oraz odpływ migracyjny wywołują zmiany w strukturze demograficznej ludności. Średni współczynnik obciążenia demograficznego dla województwa ogółem wynosi 63, dla miast - 52, a dla obszarów wiejskich - 74. Gminy wiejskie o najwyższym współczynniku obciążenia demograficznego to: Tucza (powiat bialski) - 98, Rokitno (powiat bialski) - 89 i Serokomla (powiat łukowski) - 88; natomiast o najniższym gminy powiatu lubelskiego: Głusk - 60, Niemce - 60 i Wólka - 61.

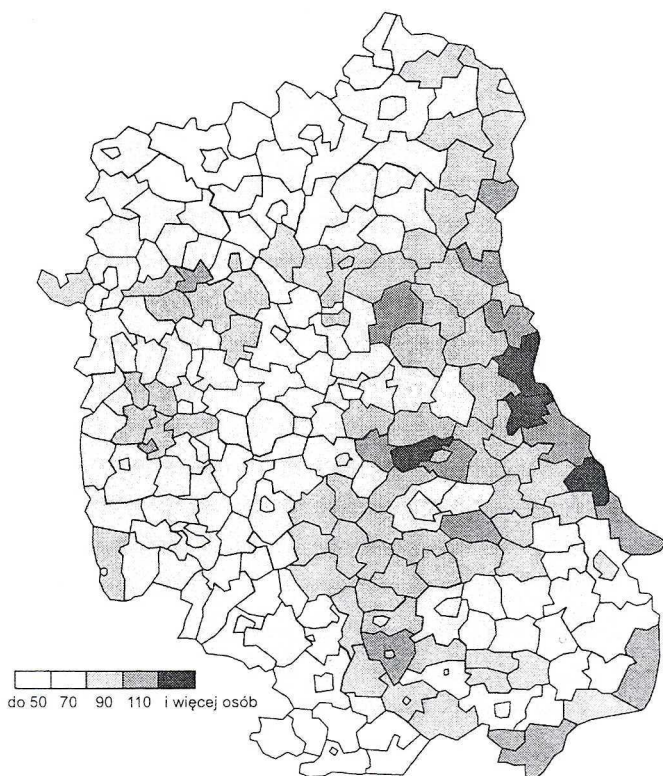
Z kolei wskaźnik obciążenia ekonomicznego, mierzony liczbą osób utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych, przypadających na 100 osób utrzymujących się z pracy wynosi średnio w woj. lubelskim - 63.

W przekroju gmin wskaźnik ten wykazuje duże zróżnicowanie. Najniższą wartość (do 50) przyjmuje w gminach wiejskich powiatu biłgorajskiego (Biszczka, Księżpol, Łukowa, Obsza, Potok Górny), łukowskiego (Łuków, Stanin, Trzebieszów) oraz janowskiego (Godziszów), natomiast wartości najwyższe (100 i więcej): gminy wiejskie powiatu chełmskiego (Dorohusk, Dubienka, Rejowiec Fabryczny, Ruda Huta), krasnostawskiego (Rejowiec), włodawskiego (Wola Uhruska) i lubartowskiego (Jeziorzany).

Wydaje się, że proces zmniejszania się zaludnienia województwa ogółem, w tym liczby ludności wiejskiej, będzie miał charakter trwały. Wzmacnianie potencjału rozwoju Lublina oraz pozostałych średnich miast woj. lubelskiego (Biała Podlaska, Chełm, Puławy, Zamość) może przyczynić się do rozszerzania aktywnych demograficznie stref podmiejskich, z jednoczesnym wyraźnym pogłębieniem polaryzacji demograficznej obszarów wiejskich.

Przemiany demograficzne mogą mieć także wpływ na aktywność społeczną. Jedną z jej miar jest liczba organizacji pozarządowych (fundacji, stowarzyszeń), zarejestrowanych w systemie REGON, w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Jej średnia wielkość dla Polski wynosi 19, podczas gdy w woj. lubelskim jest nieco wyższa, bowiem kształtuje się na poziomie 21 organizacji pozarządowych na 10 tys. osób. W przekroju powiatów wykazuje ona jednak duże zróżnicowanie. Najbardziej aktywna jest ludność powiatów: parczewskiego (27), zamojskiego (24) oraz janowskiego i tomaszowskiego (po 22). Z kolei najmniejszą liczą organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców charakteryzują się powiaty: chełmski (14), rycki (15) oraz łukowski i opolski (po 16).

Inną formą aktywności ludności jest jej udział w wyborach. Województwo lubelskie jest podzielone na dwa okręgi wyborcze, tj. lubelski i chełmsko-zamojski. W pierwszym z nich frekwencja w wyborach parlamentarnych 2005 r. wyniosła 42,9%, a w drugim zaledwie 38,6%². Na ogólną liczbę 27 mandatów do Sejmu, 8 zdobyło PiS, 5 – Samoobrona, po 4 – PSL, PO i LPR oraz 2 – SLD. Z wyników tych wynika mała aktywność wyborcza ludności woj. lubelskiego oraz preferencja dla ugrupowań socjalno-populistycznych, co jest wyrazem niskiego poziomu zadowolenia z dotychczasowych efektów transformacji gospodarki polskiej oraz niechęci do bardziej liberalnej polityki gospodarczej państwa.

Ryc. 4. Obciążenie ludnością utrzymującą się z niezarobkowego źródła utrzymania w woj. lubelskim w 2002 r.

² Dane Państwowej Komisji Wyborczej.

3. Warunki infrastrukturalne

Głównym warunkiem infrastrukturalnym woj. lubelskiego, w tym także obszarów wiejskich – utrudniającym aktywność gospodarczą – jest jego niska dostępność komunikacyjna, czego przejawem jest słabo rozwinięta i nie najlepszej jakości sieć drogowa, bardzo rzadka i o niezbyt wysokich parametrach jakościowych sieć kolejowa, brak lotniska, zbyt mała liczba mostów na Wiśle i nieadekwatna do potrzeb infrastruktura graniczna na granicy polsko-ukraińskiej i polsko-białoruskiej. Wszystko to powoduje, że obszar woj. lubelskiego jest trudno dostępny komunikacyjnie, a przez to mało atrakcyjny lokalizacyjnie dla podmiotów gospodarczych.

Specyficznymi problemami infrastrukturalnymi obszarów wiejskich województwa są natomiast: relatywnie słaby – w stosunku do średnich krajowych – rozwój infrastruktury kanalizacyjnej oraz gazowej, bardzo duża dysproporcja długości sieci wodociągowej w stosunku do długości sieci kanalizacyjnej, konieczność modernizacji sieci energetycznej oraz sieci drogowej.

W woj. lubelskim 78,4% ogółu mieszkańców korzysta z sieci wodociągowej, 44,3% z – kanalizacyjnej oraz 36,4% z gazowej. W miastach odsetek ten jest korzystniejszy, gdyż wynosi odpowiednio: dla sieci wodociągowej – 93,0%, kanalizacyjnej – 84,4% i gazowej – 66,9%. Na obszarach wiejskich dosyć dobry, chociaż gorszy niż średni dla województwa jest udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej – 65,6%, natomiast bardzo niskie są wskaźniki dostępności do sieci kanalizacyjnej – 9,3% oraz gazowej 9,6%. Szczególnie niepokojąca jest dysproporcja między długością sieci kanalizacyjnej (1305,7 km) w stosunku do wodociągowej (147 795,1 km), kształtująca się na poziomie 1:113. W 42 gminach wiejskich, co stanowi 24,4% ogółu gmin wiejskich woj. lubelskiego nie ma sieci kanalizacyjnej, a w kolejnych 13 jej długość nie przekracza 1 km. Największa koncentracja tego typu gmin występuje w powiatach: bialskim, janowskim, krańickim, lubelskim, radzyńskim i zamojskim. Nie ma natomiast gmin, które nie miałyby sieci wodociągowej. Sieci gazowej pozbawione są z kolei dwa powiaty: parczewski i włodawski.

4. Aktywność gospodarcza na obszarach wiejskich

Głównym rodzajem aktywności gospodarczej na obszarach wiejskich jest rolnictwo. Użytki rolne zajmowały w 2004 r. 59,3% powierzchni ogół-

nej województwa. Ich udział zmalał o 9 punktów proc. w stosunku do 2000 r. W latach 2000-2004 zmniejszył się także udział gruntów ornych (z 53,5% do 47,7%), łąk i pastwisk (z 13,4% do 9,7%), wzrósł natomiast udział sadów (z 1,4 do 1,9%). Nieznacznie wzrosła powierzchnia lasów (z 22,3 do 22,6%), oraz znacznie powierzchnia pozostałych gruntów i nieużytków (z 9,5 do 18,1%).

Liczba gospodarstw rolnych według danych PSR 2002 wyniosła 305,9 tys., tj. 3,6% mniej niż w 1996 r. (tabela 1). Przeciętna powierzchnia gospodarstwa wyniosła 5,1 ha, przy średniej krajowej 5,8 ha. Pogłębia się wyraźnie polaryzacja wielkościowa gospodarstw rolnych, ponieważ wzrosła liczba gospodarstw bardzo małych (do 2 ha) oraz dużych (powyżej 15 ha), przy jednoczesnym wyraźnym spadku gospodarstw rolnych o powierzchni od 2 do 15 ha. 77,5% gospodarstw rolnych prowadzi wyłącznie działalność rolniczą, 8,8% działalność rolniczą i pozarolniczą, a wyłącznie pozarolniczą – 1,4%.

Rolnictwo jest nadal ważnym źródłem dochodów dla osób utrzymujących się z pracy. Średni wskaźnik dla woj. lubelskiego wynosi 26,8%. Wśród gmin wiejskich najniższą wartość tego wskaźnika (poniżej 15%) odnotowano w gminie Bełzec (powiat tomaszowski), najwyższą w gminach powiatu hrubieszowskiego (Mirze, Uchanie), janowskiego (Chrzanów, Godziszów), krasnostawskiego (Rudnik, Turobin), tomaszowskiego (Telatyn, Tyszowce), lubelskiego (Zakrzew), opolskiego (Łaziska) i zamojskiego (Grabowiec).

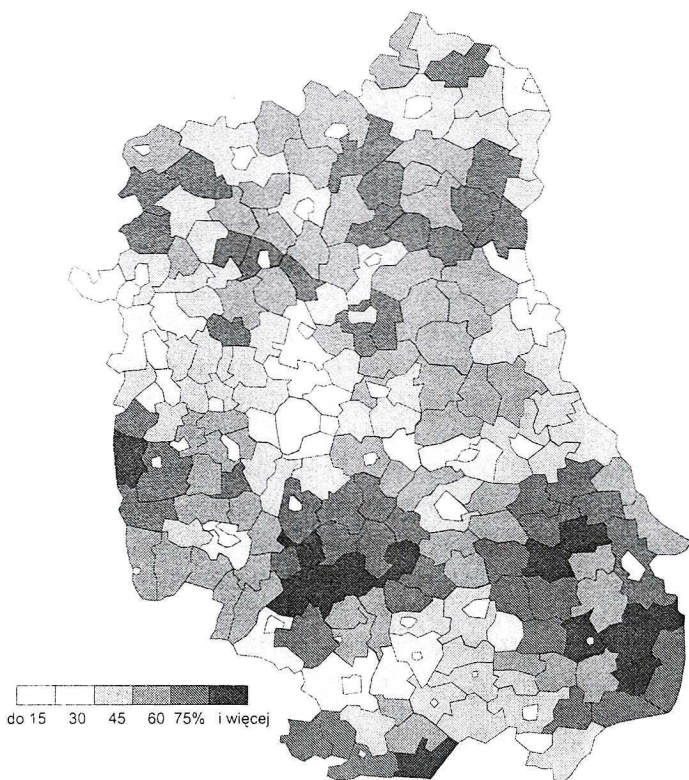
Poszukiwane są nowe oraz utrzymywane już istniejące specyficzne kierunki produkcji rolnej. Rejony uprawy warzyw rozwijają się z powodzeniem na obszarze powiatu opolskiego i tomaszowskiego. Powiat puławski jest ob-

Tabela 1

Struktura wielkościowa gospodarstw rolnych woj. lubelskiego w latach 1996 i 2002

Gospodarstwa rolne o powierzchni	Liczba gospodarstw rolnych w roku			
	1996		2002	
	I. bezwzględne	%	I. bezwzględne	%
Ogółem	317 171	100,0	305 891	100,0
Do 1 ha	70 319	22,2	82 549	27,0
1-2 ha	40 600	12,8	45 945	15,0
2-5 ha	87 565	27,6	74 948	24,5
5-10 ha	82 742	26,1	64 108	20,9
10-15 ha	24 786	7,8	22 171	7,2
15-20 ha	7 032	2,2	8 070	2,6
20-30 ha	3 019	1,0	5 199	1,7
30-50 ha	657	0,2	2 050	0,7
Powyżej 50 ha	413	0,1	851	0,2

Źródło: Dane PSR 1996 i 2002.

Ryc. 5. Odsetek utrzymujących się z pracy w rolnictwie w woj. lubelskim w 2002 r.

szarem koncentracji plantacji truskawek, kraśnicki – malin. Gmina Końskowola (powiat Puławy) rozwija specjalizację w produkcji szkółkarskiej, w tym zwłaszcza róż, a gminy nadwiślańskie – w produkcji sadowniczej. W gminie Steżyca (powiat rycki) jest zlokalizowane gospodarstwo kwaciarskie, będące jednym z największych producentów anturium w Europie.

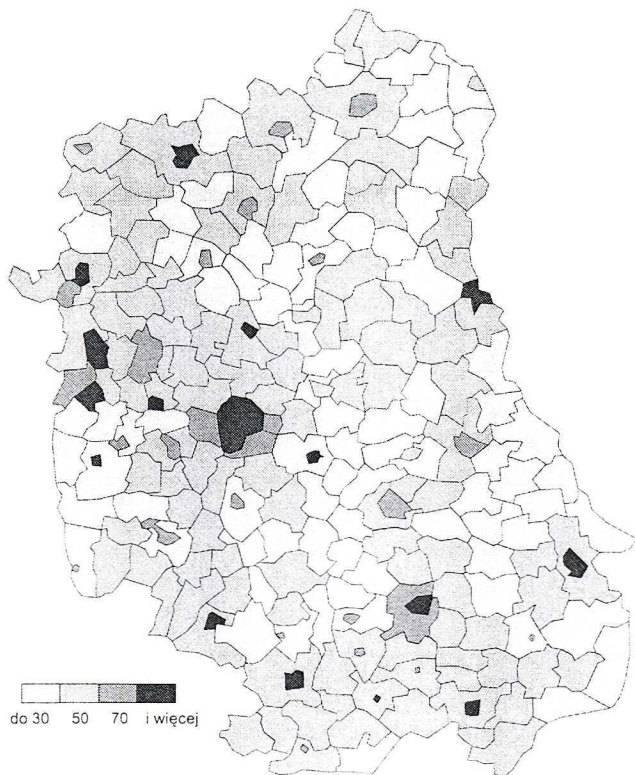
Przedsiębiorczość pozarolnicza, mierzona liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, występuje ze zróżnicowanym natężeniem na obszarze woj. lubelskiego.

Średnia wielkość tego wskaźnika dla województwa wynosi 53,5. Najmniejszą wartość osiągnął w gminach wiejskich: powiatu krasnostawskiego (Kraśniczyn – 13), chełmskiego (Rejowiec Fabryczny – 16,4), białskiego (Rokitno – 18, Sosnówka – 19,3, Kodeń – 20,0, Leśna Podlaska – 20), lubar-

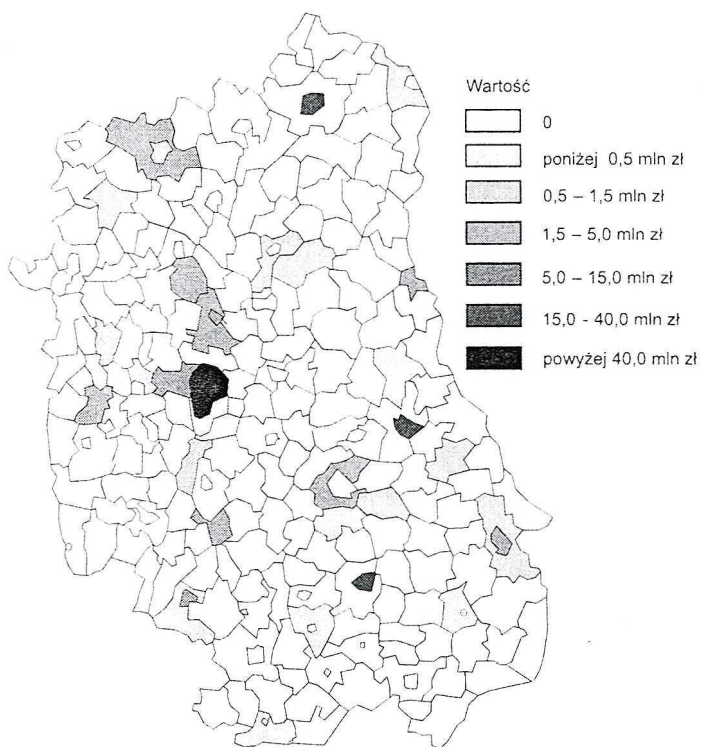
towskiego (Kock – 18), i świdnickiego (Rybczewice – 18,8). Zdecydowanie większe, najwyższe spośród gmin wiejskich, natężenie pozarolniczej działalności gospodarczej występuje w gminach podmiejskich powiatu zamojskiego (Zamość – 56,2), puławskiego (Janowiec – 54,6, Kurów – 53,6) i lubelskiego (Konopnica – 54,2, Głusk – 50,2).

5. Przejawy polityki spójności UE

Nowym impulsem rozwoju obszarów wiejskich woj. lubelskiego jest pomoc publiczna otrzymywana ze środków przedakcesyjnych UE: PHARE, SAPARD oraz z Funduszy Strukturalnych UE w ramach ZPORR. Ze środków PHARE skorzystało 26 gmin.

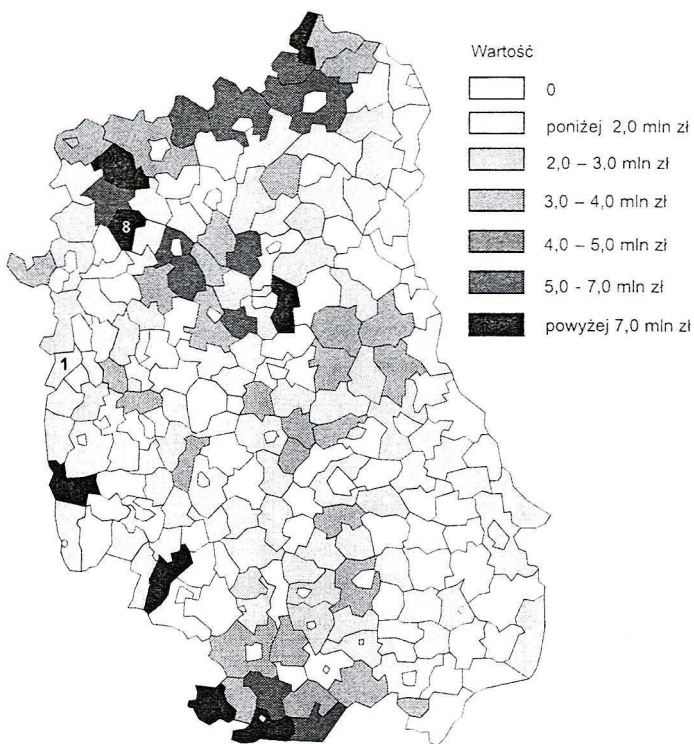
Ryc. 6. Pozarolnicza aktywność gospodarcza osób fizycznych w woj. lubelskim w 2004 r. (w osobach na 1000 mieszkańców)

Ryc. 7. Pomoc publiczna dla woj. lubelskiego w latach 1999-2005
 Projekty w ramach programu PHARE
 Liczba projektów w gminach – 1

Wartość projektów wiejskich, w których zrealizowano 27 projektów na łączną kwotę 32,8 mln zł³. Środki z programu SAPARD pozyskało 140 gmin wiejskich realizujących 218 projektów, na łączną kwotę 171,4 mln zł. Natomiast z Funduszy Strukturalnych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 70 gmin wiejskich pozyskało na finansowanie 105 projektów – 162,5 mln zł. Podane wielkości dotyczą stanu na 31 grudnia 2005 r. Odnosząc wielkość dotychczas pozyskanych środków unijnych do rocznego potencjału dochodowego gmin wiejskich woj. lubelskiego wynoszącego 1829,7 mln zł (2004), otrzymujemy udział w wysokości 20,1%.

³ Dane pochodzą z Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie.

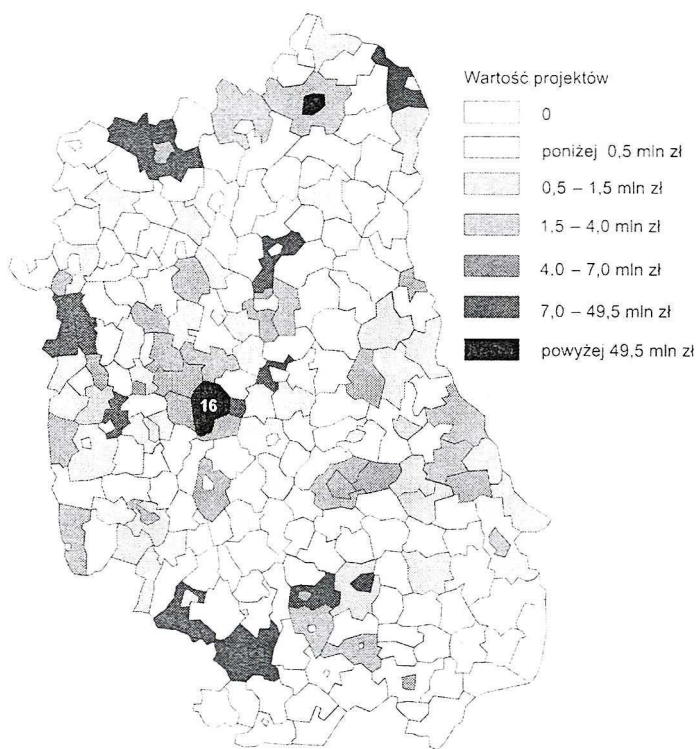

Ryc. 8. Pomoc publiczna dla województwa lubelskiego w latach 1999-2005
 Projekty w ramach programu SAPARD
 Liczba projektów w gminach – 1

Środki te są przeznaczane przede wszystkim na rozwój infrastruktury technicznej (drogowej, wodociągowo-kanalizacyjnej itp.). Skala rzeczywistej pomocy finansowej ze środków unijnych będzie możliwa do określenia po zakończeniu obecnego okresu programowania, tj. pod koniec 2006 r, a właściwie zgodnie z zasadą: n+2, stosowaną w przypadku projektów inwestycyjnych, nawet pod koniec 2008 r.

Wnioski

- Problemy rozwoju obszarów wiejskich mają kluczowe znaczenie dla rozwoju całego woj. lubelskiego.

Ryc. 9. Pomoc publiczna dla woj. lubelskiego w latach 1999-2005
 Projekty w ramach programu ZPORR
 Liczba projektów w gminach – 1

- Walory przyrodnicze Lubelszczyzny mają zróżnicowaną przydatność dla produkcji rolnej, sprzyjają jednak rozwojowi produkcji zdrowej żywności, turystyki, w tym agroturystyki oraz innych dziedzin wymagających w miarę czystego środowiska.
- Strategicznym działaniem dla rozwoju obszarów wiejskich woj. lubelskiego, ale także całego regionu, jest podniesienie dostępności komunikacyjnej województwa, co umożliwi napływ kapitału, w tym zagranicznego, wzmocni funkcje metropolitalne Lublina oraz pozwoli wykorzystać atuty położenia przygranicznego.
- Aktywność gospodarcza na obszarach wiejskich jest zdominowana przez rolnictwo. Konieczne jest poszukiwanie nowych produktów rolnych, które mogą stać się atrakcyjne na rynkach europejskich. Natomiast rozwój poza-

rolniczej działalności gospodarczej jest uzależniony przede wszystkim od wzmocnienia aktywności miast i rozprzestrzeniania impulsów rozwoju na obszary wiejskie.

- Najprawdopodobniej będzie się pogłębiać polaryzacja obszarów wiejskich, bowiem dosyć korzystnie będą kształtować się procesy rozwoju w gminach podmiejskich oraz położonych wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych, a niekorzystnie w peryferyjnie położonych, monofunkcyjnych gminach wschodniej części województwa.
- Konieczne jest wzmożenie aktywności władz lokalnych i regionalnych w pozyskiwaniu środków zewnętrznych, zwłaszcza unijnych, na podniesienie konkurencyjności woj. lubelskiego i jego obszarów wiejskich, tym bardziej że skala dostępnych – w latach 2007- 2013 środków finansowych w sektorowych programach operacyjnych, Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Lubelskiego oraz Programie Operacyjnym „Polska Wschodnia” będzie wielokrotnie większa w porównaniu z okresem 2004-2006.